

BESİNLERDE BULUNAN ÇEVRESEL KİRLETİCİLER

Dr. Atila GÜLEÇ

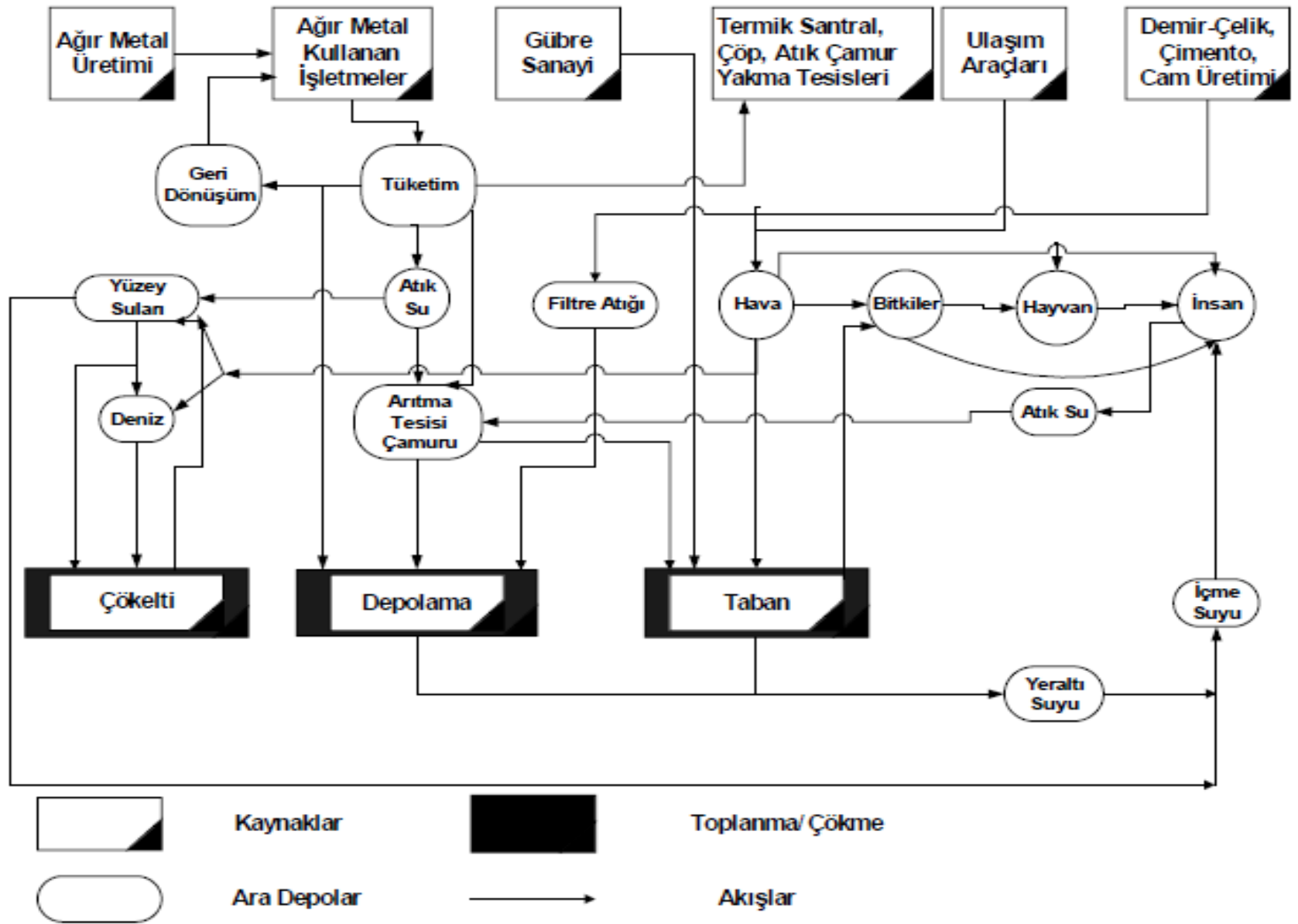
AĞIR METALLER

- Metallerin sebep olduğu çevre kirliliği, su, hava ve doğrudan toprak kirliliğine yol açan madencilik çalışmaları, gübre ve pestisitler, sanayi atıkları ve hidrokarbon yanma ürünleri ile toprağa ulaşabilmektedir.
- Sonuçta ağır metaller, kontamine olmuş topraklarda yapılan bitkisel üretimler ve meraların da kirlenmesi ile gıda zincirine dahil olmakta, tüm canlı sistemlerini etkilediği gibi insan sağlığını da olumsuz olarak etkilemektedir.

AĞIR METALLER

- Ağır metallerin çevreye yayılımının da etken olan en önemli endüstriyel faaliyetler:
  - ✓ çimento üretimi,
  - ✓ demir çelik sanayi,
  - ✓ termik santraller,
  - ✓ cam üretimi,
  - ✓ çöp ve atık çamur yakma tesisleridir.

Şekil 1 Şematik olarak ağır metallerin doğaya yayınımları [2,4]

AĞIR METALLER

- Yerkabuğunda, okyanuslarda ve atmosferde:
92 ve ayrıca **22** kuramsal veya gözlenen element olduğu bilinmektedir.
- Ağır metal terimi fiziksel özellik açısından:
 $d > 5 \text{ g/cm}^3$ metaller için kullanılır.
- Bu gruba **kurşun (Pb)**, **kadmiyum (Cd)**, krom, demir (Fe), kobalt (Co), bakır (Cu), nikel (Ni), **civa (Hg)** ve çinko (Zn) olmak üzere 60 tan fazla metal dahildir.

AĞIR METALLER

▪ Eko-toksikolojistler:

Ağır metaller, çevre problemlerine neden olan metaller şeklinde tanımlanmaktadır.

▪ Bunlar: kadmiyum (**Cd**), civa (**Hg**), çinko (**Zn**), bakır (**Cu**), nikel (**Ni**), krom (**Cr**), kobalt (**Co**), titanyum (**Ti**), demir (**Fe**), mangan (**Mn**), kurşun (**Pb**) ve kalay (**Sn**)'dir.

▪ Ayrıca madeni yapıda olup, metal olmayan ve metaloit adı verilen **arsenik (As)** ve **selenyum (Se)** da bu gruba dahil edilirler.

METALLER

- Amerikan Toksik Maddeler Ajansı ve Hastalık Sicil Dairesi tarafından [The Agency for Toxic Substances and Disease Registry (ATSDR)] 2015 yılında, toplam 275 organik ve inorganik madde arasında en tehlikeli 20 bileşenin 5'inin ağır metallerden oluştuğu bildirilmiştir.
- Bunlar, **arsenik** [1.], **kurşun** [2.], **civa** [3.], **kadmiyum** [7.], **nikel** [57.]'dir
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO), tüm akut ve kronik hastalıkların %60-70'nin ağır metal kirliliği ile ilişkili olabileceğini bildirmektedir.

METALLER

- Ağır metallerin en göze çarpan özellikleri arasında vücuttan atılamadıkları ve çeşitli dokularda (yağ ve kemik dokusu vb.) biriktikleri gözlenir.
- Vücuttaki etkileri;
  - ✓ Konsatrasyon,
  - ✓ Metal iyonunun yapısı,
  - ✓ Çözünürlük değeri,
  - ✓ Kimyasal yapısı,

METALLER

- ✓ Redoks ve kompleks oluşturma yeteneği,
- ✓ Vücuda alınış şekli,
- ✓ Çevrede bulunma sıklığı,
- ✓ Lokal pH değerine bağlıdır.
- Metaller insan vücuduna;
- ✓ Solunum yolu,
- ✓ Ağız yolu ve
- ✓ Deri yolu ile girebilir.